

Concept

Nota subspecialisatie urogynaecologie

Achtergrond

In de gynaecologische praktijk wordt 15-20% van de normtijd besteed aan urogynaecologische problematiek. Door verdere vergrijzing van de bevolking wordt een toename van deze zorgvraag verwacht. Ook neemt de kennis en complexiteit van urogynaecologische zorg toe. Dit vraagt om een continue verbetering en bewaking van deze zorg. Om dit te bewerkstelligen werd in 2009 de nota subspecialisatie urogynaecologie opgesteld.

Inmiddels zijn er 6 centra waar subspecialisten urogynaecologie worden opgeleid. Deze leidraad is een update van de Nota Subspecialisatie Urogynaecologie (versie 1.1) uit 2009.

Het doel van deze nota is kaders te vormen voor de opleidingsinrichting voor het subspecialisme urogynaecologie, voor de opleiders en voor de subspecialist om hiermee kwaliteit te borgen van opleidingsinrichtingen, opleiders en subspecialisten en daarmee de urogynaecologische zorg in Nederland.

Deze nota neemt hierbij de nota's Aandachtsgebieden en Subspecialismen (2003) en Organisatie van de Urogynaecologie (2008) en de Leidraad van het College Vervolgopleidingen NVOG (2021) in ogenschouw. De Nota Aandachtsgebieden en Subspecialismen (versie 2) stelt dat de subspecialist na een erkende opleiding specifieke kennis en vaardigheden heeft en daarvoor is gecertificeerd. De eisen aan en de kwaliteitsbeoordeling van de opleiding vallen onder het bestuur van de NVOG, die dit heeft ondergebracht bij het College Vervolgopleidingen. In de Nota Organisatie van de Urogynaecologie (2008) wordt beschreven dat vanuit kwaliteitsoogpunt en maatschappelijke ontwikkelingen de gynaecoloog de regie heeft in het deelgebied urogynaecologie. De Leidraad van het College Vervolgopleidingen stelt dat de subspecialist primair medisch inhoudelijke veilige zorg bij hoog complexe, laagfrequente dan wel gecentraliseerde zorg levert binnen haar subspecialisme. En dat er daarnaast een rol is weggelegd voor de subspecialist in het continu verbeteren van zorg door innovatie en uniformering van zorgprotocollen, gebaseerd op wetenschappelijke onderbouwing en zorgdraagt voor het opzetten en in stand houden van samenwerkingsverbanden.

Definities

Urogynaecologie is het onderdeel van de Obstetrie en Gynaecologie dat zich richt op de diagnostiek en behandeling van problemen op het gebied van de mictie, defecatie, het vaginale steunmechanisme en het seksueel functioneren in relatie tot de anatomie en functie van de organen, spieren, zenuwen en bloedvaten in het kleine bekken.

De urogynaecologisch subspecialist is een gynaecoloog die complexe problematiek op het gebied van de urogynaecologie adequaat behandelt. De specialist is tevens bekwaam in het geven van onderwijs, indien van toepassing betrokken bij het opleiden van gynaecologen en/of urogynaecologisch subspecialisten en speelt een coördinerende rol in het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de urogynaecologie.

Naast de urogynaecologische subspecialist zijn nog twee expertise niveaus te onderscheiden: gynaecoloog met basis competenties zoals omschreven in de eindtermen opleiding gynaecologie en de gynaecoloog met urogynaecologie als aandachtsgebied (GUA).

Doel

Het doel van de subspecialisatie is het waarborgen en verbeteren van de kwaliteit van de zorg voor vrouwen met urogynaecologische problematiek. Dit doel wordt nagestreefd door:

- Het vergroten van kennis en vaardigheden door structureel onderwijs en opleiding op het gebied van de urogynaecologie.
- Het stimuleren van netwerkzorg door regionale samenwerking en het afstemmen van niveaus van expertise en beschikbare klinische faciliteiten op een dusdanige wijze dat dit de patiënt, met behoefte aan gespecialiseerde zorg, ten goede komt.
- Het onderhouden en verder ontwikkelen van intensieve samenwerkingsverbanden met andere disciplines die bij de zorg voor urogynaecologische patiënten betrokken zijn, alsmede patiëntenverenigingen.
- Het zichtbaar en toetsbaar maken van de kwaliteit van de geleverde zorg, door de resultaten van chirurgische en niet chirurgische behandelingen prospectief te evalueren, via de daartoe vastgestelde interne en externe prestatie-indicatoren.
- Het stimuleren van wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de urogynaecologie.
- Het bevorderen van de implementatie van wetenschappelijke bevindingen naar de kliniek; volgens de principes van evidence-based medicine.

Kaders voor de opleidingsinrichting voor het subspecialisme urogynaecologie

Om in aanmerking te komen voor de opleiding in het subspecialisme urogynaecologie dient een centrum te voldoen aan de volgende kaders:

- De opleidingsinrichting moet deel uitmaken van een centrum met opleidingsbevoegdheid voor Obstetrie en Gynaecologie (eis).
- De opleidingsinrichting beschikt over tenminste één en bij voorkeur twee subspecialisten urogynaecologie (eis). Een alternatief is dat subspecialisten uit meerdere centra hun specifieke expertise binnen een netwerk bundelen om een volwaardig en praktisch uitvoerbaar opleidingsprogramma aan de subspecialist i.o. kunnen bieden.¹
- In de opleidingsinrichting moeten dagelijks urogynaecologische spreekuren en/of urogynaecologische operatieve activiteiten plaatsvinden (eis).
- De opleidingsinrichting heeft een adequate workload met een minimum volume van 750 nieuwe urogynaecologische patiënten per jaar, zodat de subspecialist i.o. zich vrijwel fulltime kan verdiepen in de urogynaecologie (eis).;
- De opleidingsinrichting vervult een (supra)regionale rol in het aanbieden van urogynaecologisch kennisoverdracht binnen de regio (eis).
- De opleidingsinrichting beschikt over de mogelijkheid om de subspecialist i.o. te laten participeren in wetenschappelijk onderzoek, bij voorkeur in een gestructureerde onderzoekslijn, dan wel is er de mogelijkheid zelf onderzoek op te zetten (eis).
- In de opleidingsinrichting moet een goede toegang zijn tot voldoende (poli)klinische, diagnostische en operatieve faciliteiten om snel en adequaat een behandelplan te kunnen opstellen en uitvoeren. De subspecialist i.o. moet deze diagnostiek of behandeling kunnen uitvoeren, of hier met regelmaat in kunnen participeren. Daarbij moet men denken aan:
 - In de opleidingsinrichting is urodynamica aanwezig en faciliteiten tot het verrichten van cystoscopisch onderzoek (eis).
 - In de opleidingsinrichting is goede toegang tot beeldvormend onderzoek (bijv. defecogram, dMRI, perineale en endoanale echoscopie) (eis).

- In de opleidingsinrichting is een proctologisch spreekuur, of de subspecialist i.o. krijgt de mogelijkheid elders een proctologische stage te doen, waarbij er een goede toegang tot anorectaal functieonderzoek is (eis).
- In de opleidingsinrichting wordt bekkenfysiotherapie aangeboden, of de subspecialist i.o. krijgt de mogelijkheid elders een stage bekkenfysiotherapie te doen (eis).
- In de opleidingsrichting wordt een breed pallet van urogynaecologische ingrepen aangeboden en verricht, waaronder een vaginale sacrospinale fixatie (eis), Manchester (eis), vaginale uterusextirpatie (eis), trans vaginale mesh, sacrocolpopexie (eis), colpocleisis, rectopexie, midurethrale sling (single incision en retropubisch/transobturator sling) (eis), Bulking agents, percutane tibiale neurostimulatie (PTNS)/sacrale neurostimulatie (SNS) en botulinetoxine A (Botox) behandeling van blaas en/of bekkenbodemspier.
- In de opleidingsinrichting vindt tenminste maandelijks een multidisciplinair patiëntenbespreking “bekkenbodem” plaats met in ieder geval de urologen en de bekkenfysiotherapeuten, maar bij voorkeur ook inclusief andere betrokken specialisten (bijv MDL artsen en colorectaal chirurgen) (eis).
- De opleidingsinrichting behandelt vrouwen met complexe urogynaecologische problematiek, en werkt hierin nauw samen met de regionale ziekenhuizen, bij voorkeur in een regionaal urogynaecologisch netwerk.
- De opleidingsinrichting beschikt over een consulterende staf met kennis en ervaring op het gebied van de urologie, colorectale chirurgie, anorectale (functie)diagnostiek, beeldvorming, pijn, bekkenfysiotherapie, seksuologie, medische psychologie, continentie verpleegkunde, klinische epidemiologie en biostatistiek; bij voorkeur intramuraal en zo nodig transmuraal.
- De opleidingsinrichting vervult een (supra)regionale rol in het adviseren en coördineren van urogynaecologische wetenschappelijke activiteiten.

Kaders voor de opleiders van de subspecialisatie urogynaecologie

Opleiders moeten zich aanmelden bij het College Vervolgopleidingen door middel van een brief en CV om geregistreerd te worden als opleider.

De subspecialistische opleider is direct verantwoordelijk voor de subspecialistische opleiding en dient:

- Een erkend subspecialist urogynaecologie te zijn (eis).
- Tenminste 3 jaar als urogynaecologisch subspecialist actief te zijn binnen de urogynaecologie (eis).
- Lid te zijn van de NVOG, de Werkgroep Bekkenbodem (WBB) en één of meerdere internationale urogynaecologische verenigingen (bijv. IUGA, ICS) (eis).
- Gemiddeld tenminste 3 dagen per week aanwezig te zijn in de opleidingsinrichting waar de subspecialistische opleiding plaatsvindt (eis).
- Vrijwel uitsluitend werkzaam te zijn binnen de urogynaecologie en daarmee actief betrokken te zijn bij de zorg voor patiënten met urogynaecologische problematiek (eis).
- Gepromoveerd te zijn.

- Blijk te geven van kwaliteiten en capaciteiten op het gebied van de urogynaecologie en voortdurend actief te zijn, blijkende uit wetenschappelijke output, begeleiding van onderzoekers, voordrachten, bestuurstaken, lidmaatschappen en adviestaken.

Het verdient aanbeveling om ook een plaatsvervangend opleider te registreren met aantoonbaar vergelijkbare competenties ten behoeve van de continuïteit van de opleiding van de fellow.

Profielbeschets subspecialist

De subspecialist urogynaecologie is een gynaecoloog die de opleiding subspecialisatie urogynaecologie met goed gevolg heeft voltooid en daarvoor is geregistreerd. De kaders voor een subspecialist urogynaecologie zijn de volgende. De subspecialist urogynaecologie is een gynaecoloog die idealiter:

- Verantwoordelijk is voor de zorg voor vrouwen met complexe urogynaecologische problematiek.
- Werkzaam is in een centrum met bevoegdheid voor de basisopleiding Obstetrie en Gynaecologie.
- Lid is van de NVOG, de Werkgroep Bekkenbodemp (WBB) en één of meerdere internationale urogynaecologische verenigingen (bijv. IUGA, ICS).
- Werkt in een kliniek waar adequate toegang is tot alle diagnostische faciliteiten die voor het uitvoeren van de zorg voor complexe urogynaecologische problematiek noodzakelijk zijn. Hieronder wordt minimaal verstaan de toegang tot urodynamisch onderzoek en beeldvorming (bijv. defecogram, dMRI, perineale en endoanale echoscopie)
- Leiding geeft aan het multidisciplinaire overleg binnen zijn/haar ziekenhuis, waarbij minimaal de uroloog, colorectaal chirurg, MDL-arts, continentie verpleegkundige en bekkenfysiotherapeut betrokken zijn.
- Verantwoordelijk is voor lokale en regionale training en scholing van bij de urogynaecologie betrokken (para)medici; verantwoordelijk is voor de coördinatie van de urogynaecologische wetenschappelijke activiteiten binnen zijn/haar eigen centrum en eventueel geaffilieerde klinieken in consortium verband.
- Regelmatig voordrachten op het gebied van de urogynaecologie verzorgt en (mee)publiceert in peer-review tijdschriften.
- In die positie minimaal voor 0.6 fte besteedt aan de urogynaecologie.

Kwaliteitsbewaking

De voortgang van de opleiding van elke subspecialist i.o. wordt bewaakt door het bijhouden van een portfolio, gebaseerd op de opleidingsmodules van het fellowship zoals genoemd in bijlage 1. De vorderingen worden in voortgangsgesprekken tussen opleider en fellow bijgehouden. De toekenning van de subspecialisatie wordt beoordeeld en erkend door het college subspecialisatie. Zie ook 'Erkenning'.

De kwaliteit van de opleiding tot subspecialist urogynaecologie wordt drie jaar na toetreding als opleidingskliniek geëvalueerd en daarna elke 5 jaar.

Hierbij vindt kwaliteitsbewaking plaats door te toetsen of de opleidingsinrichting (en de bij de opleidingsinrichting behorende opleider) voor de subspecialisatie urogynaecologie voldoet aan de in deze nota opgestelde eisen. Tevens zal door toetsing van de gestelde leerdoelen (zoals genoemd in

bijlage 1) transparant worden of de opleidingsinrichtingen aan hun aantallen en verplichtingen voor de opleiding tot subspecialist voldoen. Zie bijlage 2 voor specificatie van de evaluatie.

Erkenning

De subspecialistische opleiding wordt afgerond door het inleveren van een door de opleider geaccordeerd portfolio bij het College Vervolgopleidingen aan het einde van de opleiding. De erkenning van de kandidaat tot subspecialist urogynaecologie is een taak van het bestuur van de NVOG, dat de uitvoering hiervan delegeert aan het College Vervolgopleidingen.

In- en uitstroom

Als wordt uitgegaan van het streven dat er in iedere kliniek die het fellowship verzorgt 2 subspecialisten werkzaam zijn en in iedere opleidingskliniek die de opleiding tot gynaecoloog verzorgt 1 subspecialist, zijn er de komende jaren nog 10 subspecialisten nodig.

Met een uitstroom (pensionering of anderszins) van ongeveer 5-10% over de komende 5 jaar is de verwachting dat met een instroom van maximaal drie fellows per jaar hierin kan worden voorzien. Na een periode van 5 jaar zal de instroom opnieuw worden berekend.

Eindtermen

Bijlage 1: Opleidingsmodules fellowship

Bijlage 2: Evaluatieformulier opleidingskliniek en opleider (volgt na goedkeuring van deze nota)